

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี
ของเกษตรกร ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
FACTORS AFFECTING AWARENESS IN CROP PRODUCTION ACCORDING TO
GOOD AGRICULTURAL PRACTICE OF FARMERS BANG LEN SUBDISTRICT,
SONG PHI NONG DISTRICT, SUPHANBURI PROVINCE

ณัฐวรรณ ตริสันเทียะ^{1*}, วราภรณ์ คำทับทิม², สุภาสิณี นุ่มเนียม³

Nattaworn Treesuntia^{1*}, Varaporn Kamtubtim², Suphasinee Numniem³

^{1,2,3}ภาควิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

^{1,2,3}Department of Human and Community Resources Development, Faculty of Education and Development
Sciences, Kasetsart University, Kamphaeng Saen campus

Corresponding author's e-mail: nattaworn.t@ku.th^{1}, feduvpya@ku.th², fedusnm@ku.th³

Received: April 4, 2024

Revised: May 10, 2024

Accepted: May 11, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้และความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย คือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ เกษตรกรในพื้นที่จำนวน 343 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับสูง โดยเกษตรกรตระหนักถึงการใส่ใจการจัดเก็บวัตถุดิบตรงรายการทางการเกษตรและสารเคมีชนิดต่าง ๆ ในสถานที่เหมาะสม เป็นสัดส่วนมากที่สุด และมีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจำนวน 4 ปัจจัย ได้แก่ การศึกษาระดับประถม การศึกษาระดับปริญญาตรี การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร และการศึกษาระดับมัธยมต้น ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่าตัวแปรที่มีผลต่อ

ความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมี 4 ตัวแปร ได้แก่ อายุของเกษตรกร การเป็นสมาชิกกลุ่ม ทักษะทางการเกษตร การศึกษาระดับประถมศึกษา และการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้ร้อยละ 33.8

คำสำคัญ: ความตระหนัก; เกษตรกร; การผลิตพืช; แนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

Abstract

The objectives of this research were to study the level of knowledge and awareness of crop production according to good agricultural practices and the relationship among factors related to the awareness. The sample in this research were 343 farmers in the Bang Len Subdistrict area, Song Phi Nong District, Suphanburi Province, The questionnaires was used as a research tool. The data were analyzed by statistical data with a ready-made program to find frequencies, percentages, averages, and standard deviations and to determine the coefficient correlation and conduct a stepwise multiple regression analysis. The research results found that farmers in Bang Len subdistrict, Song Phi Nong District, Suphanburi Province, had a high level of awareness of crop production according to good agricultural practices. Farmers were aware of providing secure storage for pesticides and harmful input more than other practices. The four factors correlated to the awareness of crop production according to good agricultural practices: primary education, bachelor education, being a member of an agricultural group, and secondary education. In the regression analysis, it was found that there were four variables affected: farmer age, being a member of an agricultural group, primary education, and bachelor education. These factors are explaining predictors of the awareness of crop production according to good agricultural practices, which describe 33.8 percent.

Keywords: awareness; farmer; crop production; good agricultural practice

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ภาคการเกษตรมีความสำคัญต่อมนุษยชาติในฐานะเป็นอาหารของประชากรโลก ดังที่องค์การสหประชาชาติประเทศไทย ได้กล่าวถึงเป้าประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal: SDGs) ที่ต้องการยุติความหิวโหย ส่งเสริมให้มีการบริโภคที่เพียงพอและยั่งยืน และมีเป้าประสงค์ที่จะสร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิต และการบริโภคที่ยั่งยืน โดยระบุถึงการจัดการและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน โดยเน้นการลดของเสียที่เป็นอาหาร ลดการปล่อยสารเคมี และของเสียเป็นพิษออกสู่ธรรมชาติ รวมถึงจัดการอย่างถูกต้อง ซึ่งให้เห็นว่าภาคการเกษตรที่เป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญมีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร ควรสนับสนุนให้มีระบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และ

ความปลอดภัยของผู้บริโภค (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, หน้า 2) ในประเทศไทย มีการส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้และผลิตพืชอาหารอย่างเป็นระบบ สามารถลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ปลอดภัยจากการปนเปื้อน ผลผลิตเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ผลผลิตเป็นที่ยอมรับ สร้างความเชื่อมั่นของผู้ผลิตและผู้บริโภค และเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคาสินค้า นอกจากนี้ผู้บริโภคมีสุขภาพแข็งแรง เพราะได้บริโภคสินค้าที่มีความปลอดภัยอีกด้วย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556)

แม้ว่าภาคการเกษตรจะมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ แต่ที่ผ่านมาขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรไทยกลับถดถอยลงอย่างต่อเนื่อง การทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการยังชีพ ขาดกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐานในเชิงธุรกิจ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ประกอบกับปัจจุบันผู้บริโภคสินค้าจากการเกษตรหันมาบริโภคพืชผักที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยมากขึ้น และหน่วยงานภาครัฐได้มีการส่งเสริมให้ผลิตพืชผักตามการปฏิบัติการเกษตรที่ดี แต่เกษตรกรยังประสบปัญหาในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีหลายประการ เช่น เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องการผลิตตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เกษตรกรชินกับการทำการเกษตรแบบเดิม ๆ รวมถึงปัญหาในขั้นตอนการเตรียมแปลงให้พร้อม ตามการปฏิบัติตามข้อกำหนด 8 เรื่อง ซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการทำเกษตรปลอดภัย เกษตรกรคิดว่าเป็นสิ่งที่มีความซับซ้อน และต้องปฏิบัติตามรายละเอียดอย่างเคร่งครัด เกษตรกรต้องจัดบันทึกกิจกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่คุ้นเคย ในปี 2565 ประเทศไทยมีแปลงผลิตพืชที่ได้รับการรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี หรือ GAP จำนวน 128.930 แปลง คิดเป็น 576,8873 ไร่ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2566) พืชเกษตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ที่สามารถส่งออกต่างประเทศ มีปริมาณมากกว่า 2 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่า 148,000 ล้านบาท และมีแนวโน้มจะเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ (ไทยพีบีเอส, 2565) ประเทศไทยจึงต้องเสริมความรู้เกษตรกรในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรเป็นไปตามมาตรฐาน GAP และสามารถขึ้นทะเบียนรับรองการผลิต รวมถึงเพิ่มปริมาณการส่งออกผลผลิตเกษตรดังกล่าวไปยังต่างประเทศในรูปแบบสินค้าที่มีคุณภาพได้

ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (องค์การบริหารส่วนตำบลบางเลน, 2566) มีสถานการณ์การทำเกษตรกรรมในจังหวัดสุพรรณบุรี คือ เกษตรกรยังไม่ให้ความสำคัญกับการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย เกษตรกรบางส่วนยังใช้สารเคมีทางการเกษตรไม่ถูกต้อง เกินความจำเป็น และขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้สารเคมีที่เป็นพิษต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ผลจากการใช้สารเคมีที่เป็นพิษในภาคเกษตรกรรมทำให้มีสารพิษตกค้างทั้งในดินและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร กระทบต่อภาพลักษณ์การเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2566) สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังให้ความสำคัญกับการผลิตพืชแบบปลอดภัยน้อยมาก ทั้งนี้การปรับเปลี่ยนให้เกษตรกรหันมาผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ควรพัฒนาเกษตรกรให้เกิดความตระหนักในเรื่องความสำคัญและจำเป็นที่ต้องปฏิบัติตามการเกษตรที่ดีเสียก่อน ซึ่งมีความตระหนักเป็นการรับรู้สิ่งต่าง ๆ การตีความ เข้าใจความหมายของการรับรู้ และคาดการณ์ถึงผลที่จะตามมา มีลักษณะเป็นกระบวนการเมื่อบุคคลผ่านกระบวนการดังกล่าวแล้วจะตามมาด้วยการตัดสินใจหรือ การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การสร้าง

ความตระหนักแก่เกษตรกรในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจึงน่าจะทำให้เกษตรกรมีการตัดสินใจหรือมีการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวในการผลิตพืชได้ต่อไป ที่ผ่านมามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักและปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักของเกษตรกร โดยส่วนมากเป็นการวิจัยเกี่ยวกับความตระหนักในด้านปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพและความปลอดภัย ส่วนในการทำวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักของเกษตรกรในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดียังมีอยู่ไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร เพื่อเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับเปลี่ยนให้เกษตรกรเกิดความตระหนักร่วมกัน และทำให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพการผลิตสินค้าเกษตรอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้และความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี การปลูกพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เป็นการปลูกพืชตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ปลูก การเตรียมพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การขนส่ง การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว โดยเกษตรกรต้องจดบันทึกการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน เพื่อให้กระบวนการผลิต มีคุณภาพและได้มาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้มาตรฐานสินค้าเกษตรการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) จะครอบคลุมข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตพืชทั้ง 8 ข้อ ประกอบด้วย 1) พื้นที่ปลูก 2) แหล่งน้ำ 3) การใช้วัตถุดิบทราย 4) การจัดการก่อนการเก็บเกี่ยว 5) การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6) การเก็บรักษาและการขนย้าย 7) สุขลักษณะส่วนบุคคล 8) การบันทึกข้อมูล การผลิตพืช GAP นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ได้มาตรฐานและมีความปลอดภัย มีคุณภาพเหมาะแก่การบริโภค เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และผู้ปฏิบัติงานมีสุขภาพที่ดีและปลอดภัย (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2557)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความตระหนัก แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนัก (awareness) เป็นแนวคิดเชิงจิตวิทยา (psychological approach) ผสมผสานกับแนวความคิดเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (behavioral science) กล่าวได้ว่าความตระหนัก คือ การรับรู้แบบนึกคิดขึ้นมากะทันหัน ซึ่งการนึกคิดนี้จะเป็นสิ่งที่คล้ายกับความรู้สึกจนบางครั้งไม่สามารถแยกได้ว่าเป็นการตระหนักถึง หรือเป็นอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นแบบกะทันหัน ซึ่งความตระหนักจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว การกระทำในอดีต และสิ่งที่ส่งผลกับอารมณ์และความรู้สึก เป็นต้น (เอกลักษณ์ ธนเจริญพิศาล, 2555)

องค์ประกอบในการเกิดความตระหนัก Breckler (1986) (อ้างถึงในดวงฤดี กิตติจารุฑุล, 2557) กล่าวว่าความตระหนักเกิดจากทัศนคติที่มีต่อสิ่งเร้า ได้แก่ บุคคล สถานการณ์ กลุ่มสังคม ที่มีการโน้มน้าว หรือตอบสนอง

ในเชิงบวกและลบ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ โดยมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 เรื่อง คือ 1) ความรู้ความเข้าใจ (cognitive component) เริ่มต้นจากระดับง่าย และมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ 2) อารมณ์ความรู้สึก (affective component) เป็นความรู้สึกด้านทัศนคติค่านิยม ความตระหนักชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือไม่ดี เป็นองค์ประกอบในการประเมินสิ่งเร้าต่าง ๆ 3) พฤติกรรม (behavioral component) เป็นการแสดงออกทั้งทางวาจา กิริยา ท่าทางที่มีต่อสิ่งเร้า หรือแนวโน้มที่จะกระทำ

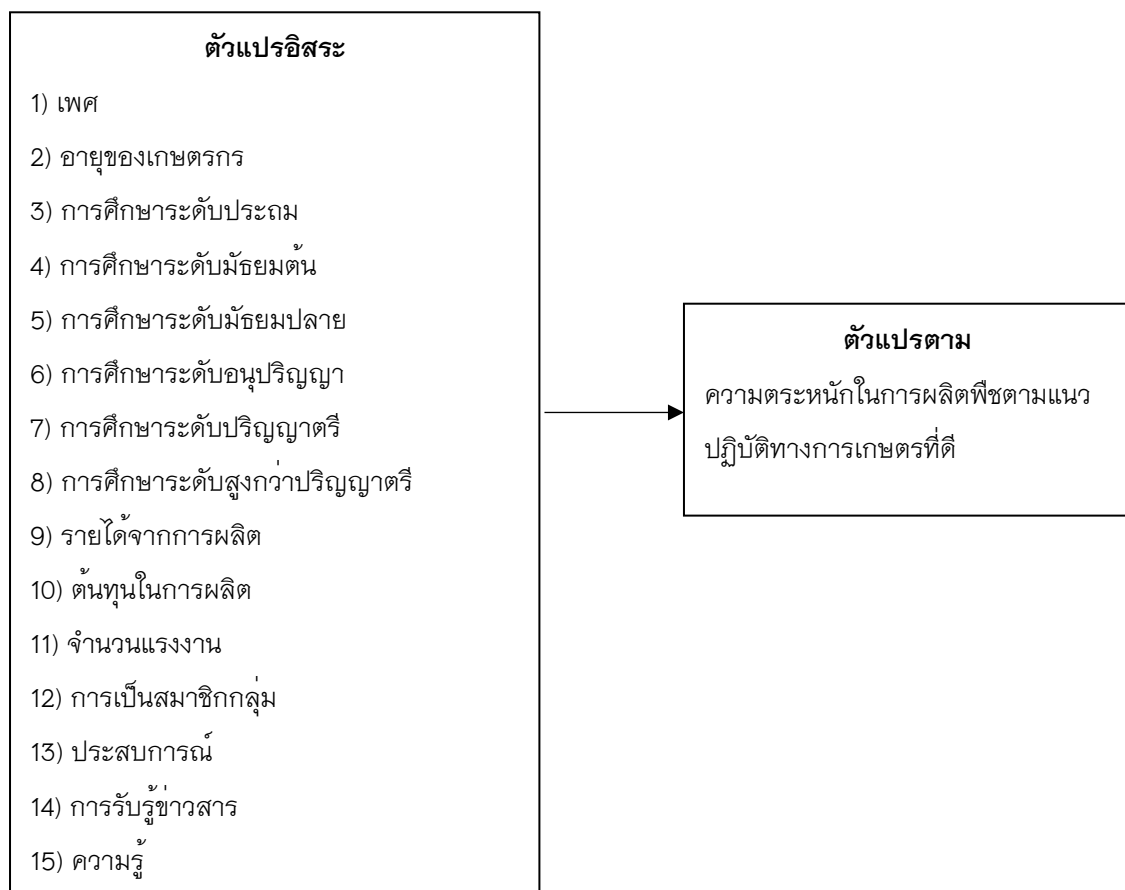
วิธีการวัดความตระหนัก กมลมาลย์ ทิพย์รัตน์ และคณะ (2557) กล่าวว่า ใจว่า ความตระหนัก (awareness) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการรู้สำนึกว่าสิ่งนั้นมีอยู่ (conscious of something) การจำแนก และรับรู้ (recognitive) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อน ด้านความรู้สึกและอารมณ์ ดังนั้นการวัดและการประเมิน จึงต้องมีหลักการ และตลอดจนเทคนิค วิธีการเฉพาะ ซึ่งการวัดความรู้สึก และอารมณ์นั้น มีหลายวิธีด้วยกัน ดังต่อไปนี้ 1) การสัมภาษณ์ (interview) การสัมภาษณ์อาจเป็นชนิดที่โครงสร้างแน่นอน (structure item) โดยการสร้างคำถาม และมีคำตอบที่เลือกเหมือนกัน และแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ โดยคำถามมีการตั้งไว้ก่อน และมีการเรียงลำดับก่อนหลังไว้อย่างดี หรืออาจเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured item) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ ๆ ให้ผู้ตอบมีอิสระในการตอบ 2) แบบสอบถาม (questionnaire) แบบสอบถามอาจจะเป็นชนิดปิดหรือเปิดก็ได้ 3) แบบตรวจสอบรายการ (checklist) เป็นเครื่องมือวัดชนิดที่ตรวจสอบว่าเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือไม่มีสิ่งที่กำหนดตามรายการ อาจอยู่ในวิธีการทำเครื่องหมายตอบ เลือกว่าใช่ หรือไม่ใช้ก็ได้ 4) มาตราวัดอันดับคุณภาพ (rating scale) วิธีนี้เหมาะสำหรับการวัดอารมณ์ และความรู้สึกที่ต้องการรู้ถึงความเข้าใจ (intensity) ว่ามีมากน้อยอย่างไรในแต่ละเรื่อง 5) เข้าใจความหมายของภาษา (semantic differential technique) วิธีการวัดของ ชาลส์ ออสกูด เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงข้ามกันเป็นคู่ ๆ แต่ละคู่จะมี 2 ช่วง และระยะห่างระหว่าง 2 ช่วงนี้ จะแบ่งด้วยตัวเลข ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ใกล้เคียงใดข้างหนึ่งมากกว่าก็จะมีคุณลักษณะตามคุณศัพท์ของช่วงนั้น ๆ คุณศัพท์ที่ประกอบเป็น 2 ช่วงนี้ สามารถแยกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการประเมินค่า (evaluation) กลุ่มที่เกี่ยวกับศักยภาพ (potential) และกลุ่มที่เกี่ยวกับกิจกรรม (activity)

จักรพันธ์ พรหมเกียง (2562) ได้ศึกษาความรู้และการปฏิบัติตามแนวเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อน อำเภอนาดูน จังหวัดน่าน พบว่า เกษตรกรมีการปฏิบัติตามแนวทางการเกษตรดีที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการปฏิบัติในด้านของแหล่งน้ำมากที่สุด ส่วนการบันทึกข้อมูลเกษตรกรมีการปฏิบัติน้อยที่สุด นอกจากนั้น พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามแนวการเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร ได้แก่ เพศ และระดับการศึกษา เนื่องจากเกษตรกรเพศชายมักจะเป็นหัวหน้าครอบครัว และมักจะได้รับโอกาสในการอบรมมากกว่าเพศหญิง ทำให้มีความรู้และมีแนวโน้มการยอมรับแนวปฏิบัติที่เหมาะสมมากกว่าผู้หญิง ส่วนเกษตรกรที่มีการศึกษาสูง จะสามารถปฏิบัติได้มาก โดยเกษตรกรที่มีการศึกษาสูง จะมีระดับความรู้มาก และมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลา นอกจากนั้น จากการศึกษาของธนภูมิ กรสุพรรณ (2551) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักรู้ต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในการใช้สารเคมีทางการเกษตร ได้แก่ อายุและความรู้เกี่ยวกับฉลากวัตถุอันตรายทางการเกษตร ส่วน เพศ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ขนาดพื้นที่ปลูก การรับรู้ข่าวสารของเกษตรกร ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีทางการเกษตร ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในการใช้สารเคมีทาง

การเกษตร ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักรู้ต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในการใช้สารเคมีทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ในอำเภอตอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จะเห็นได้ว่าในแต่ละพื้นที่ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักมีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่นั้น ๆ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยโดยกำหนดให้ความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เป็นตัวแปรตาม และเลือกปัจจัยที่เป็นสิ่งกระตุ้น หรือสิ่งเร้าในสภาพแวดล้อมของเกษตรกรแล้วเกิดการรับรู้ แล้วนำไปสู่การเรียนรู้และความตระหนักตามลำดับ ซึ่งการเรียนรู้และเกิดความตระหนักจะนำไปสู่ความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมของเกษตรกรต่อไป (พรณทิพา สวานดี, 2554) ทั้งหมด 15 ตัวแปร กำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรและทำการผลิตพืชเป็นหลักในเขตพื้นที่ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 2,397 คน จาก 7 หมู่บ้าน กำหนดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรของ Yamane กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ .05 (Yamane, 1973) จะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 343 คน เลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนประชากร โดยเลือกตัวอย่างแบบโควตา ตามสัดส่วนประชากรแต่ละหมู่บ้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นแบ่งเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ต้นทุนการผลิต จำนวนแรงงาน การเป็นสมาชิกกลุ่ม โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และเติมค่าลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ตอนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร เป็นแบบทดสอบความรู้ชนิด ถูก - ผิด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร เป็นแบบสอบถามที่มีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scales) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามดังนี้ คะแนน 5 หมายถึง มีการรับรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง มีการรับรู้อยู่ในระดับมาก คะแนน 3 หมายถึง มีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง มีการรับรู้อยู่ในระดับน้อย คะแนน 1 หมายถึง มีการรับรู้อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scales) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถามดังนี้ คะแนน 5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คะแนน 3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย คะแนน 1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยผ่านการตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามและการใช้ถ้อยคำภาษา เพื่อให้เกิดความถูกต้องและเกิดความเข้าใจแก่ผู้ตอบผลการตรวจสอบคุณภาพ พบว่าแบบสอบถาม มีระดับความตรงอยู่ในเกณฑ์ที่ดี และมีค่า IOC มากกว่า .65 ปรับปรุงเครื่องมือตามที่คุณเชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะ และนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยง โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามพบว่า แบบสอบถามมีความเที่ยงเท่ากับ .958 มีค่าอำนาจจำแนกร้อยละ 50 อยู่ในเกณฑ์ดี และมีค่าความยากง่ายอยู่ในช่วง .40-.59 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เพียงพอสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำบันทึกขออนุมัติจริยธรรมในมนุษย์และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากทางกำนันและนายองค์การบริหารส่วนตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

การพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัย การวิจัยนี้ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รหัสหนังสืออนุมัติเลขที่ COE No. COE66/038 โดยชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัยและสิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย พร้อมทั้งแจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงสิทธิ์ที่จะไม่ตอบคำถามข้อใดที่ไม่สะดวกหรือทำให้เกิดความคับข้องใจโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่าง และผู้วิจัยจะรักษาความลับของการตอบแบบสอบถาม รวมทั้งนำเสนอข้อมูลในภาพรวมที่ไม่สามารถเชื่อมโยงถึงตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล เอกสาร หลักฐานต่าง ๆ ด้วยตนเอง และอาศัยกลุ่มตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในแต่ละหมู่บ้านในการช่วยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยติดตามและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจำนวน 343 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด จัดระเบียบข้อมูล ลงรหัสและบันทึกข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic analysis) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปและปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviations) วิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation coefficient) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) นอกจากนั้นตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มการเกษตร และประสบการณ์เข้าร่วมการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพ ไม่สามารถวัดค่าได้ จึงจัดทำตัวแปรเหล่านี้ให้เป็นตัวแปรหุ่น (dummy variable) ก่อนนำไปวิเคราะห์การถดถอย ส่วนตัวแปรต่อเนื่องอื่น ๆ ให้แทนค่าไปตามค่าของตัวแปรนั้น ๆ

ผลการวิจัย

1. ระดับความรู้และความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

การศึกษาระดับความรู้ในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร พบว่าโดยรวมเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 55.70 รองลงมา คือ มีความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 35.30 และมีความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 9.00 ดังตาราง 1

ตาราง 1 ระดับความรู้ในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

ระดับคะแนน	แปลผล	จำนวนคน	ร้อยละ
< 50%	ระดับน้อย	31	9.00
50-79%	ระดับปานกลาง	191	55.70
≥ 80%	ระดับมาก	121	35.30

เมื่อพิจารณาถึงความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จากการตอบคำถามถูกผิดเกี่ยวกับความรู้ในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าเกษตรกรตอบถูกมากกว่าตอบผิดจำนวน 9 ข้อรายการ ข้อที่เกษตรกรตอบถูกเป็นสัดส่วนมากที่สุดได้แก่ ข้อ 1 พื้นที่ปลูกและแหล่งน้ำ ที่มาใช้ในการเพาะปลูกพืช ต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนต่อผลผลิตทางการเกษตร รองลงมาได้แก่ ข้อรายการที่ 4 วัตถุดิบทรายทางการเกษตรที่ใช้ต้องมีเลขทะเบียนของกรมวิชาการเกษตรถูกต้อง ส่วนรายการที่เกษตรกรตอบผิดมากกว่าตอบถูกมีจำนวน 6 ข้อ ข้อคำตอบที่เกษตรกรตอบผิดมากที่สุดคือ ข้อรายการที่ 6 การทำบัญชีรายชื้อบันทึกข้อมูลปัจจัยการผลิตตามความสะดวกของผู้ปลูก รองลงมาได้แก่ ข้อรายการที่ 7 เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการปลูก ต้องหาซื้อง่าย ราคาถูก ใกล้บ้าน

จากการศึกษาระดับความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าเกษตรกรมีความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นความตระหนักในแต่ละข้อรายการพบว่า เกษตรกรมีความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับมาก จำนวน 17 ข้อรายการ เกษตรกรมีความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับปานกลางจำนวน 3 ข้อ โดยเกษตรกรตระหนักในข้อรายการที่ 5 การใส่ใจการจัดเก็บวัตถุดิบทรายทางการเกษตรและสารเคมีชนิดต่าง ๆ ในสถานที่เหมาะสม เป็นสัดส่วนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ข้อรายการที่ 4 การให้ความสำคัญในการวางแผนการปลูกพืชให้เหมาะสมกับชนิดของดิน ป้องกันดูแลไม่ให้ดินเสื่อมโทรม และพบว่าข้อรายการที่เกษตรกรตระหนักน้อยที่สุด คือ ข้อรายการที่ 9 การให้ความสำคัญกับการแยกพื้นที่เก็บรักษาปุ๋ยและสารปรับปรุงดินไว้ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อนแปลงพืช เกษตรกรมีความใส่ใจการจัดเก็บวัตถุดิบทรายทางการเกษตรและสารเคมีชนิดต่าง ๆ ในสถานที่เหมาะสม เนื่องจากเกษตรกรมีความเข้าใจว่าต้องจัดเก็บวัตถุหรือสารที่มาจากการสังเคราะห์ทางเคมีแยกออกจากพื้นที่ปลูกพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพื่อไม่ให้ปนกับแปลงปลูกหรือผลผลิต สอดคล้องกับการศึกษาของ ชมพูนุช คำบัด และคณะ (2563) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงในอำเภอบ้านไส้ จังหวัดลำพูน พบว่าเกษตรกรมีความรู้ด้านการใช้สารเคมีและวัตถุดิบทรายทางการเกษตร อยู่ในระดับมีความรู้มาก ส่วนรายการที่เกษตรกรมีตระหนักเป็นสัดส่วนน้อยที่สุด คือ ความสำคัญกับการแยกพื้นที่เก็บรักษาปุ๋ยและสารปรับปรุงดินไว้ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อนแปลงพืช เนื่องจากเกษตรกรยังมีความเข้าใจว่าปุ๋ยหรือสารปรับปรุงดินมาจากธรรมชาติไม่ใช่สารสังเคราะห์ จึงใช้ปะปนในแปลงได้ และเกษตรกรพบปัญหาเรื่องของสถานที่เก็บปุ๋ยและสารปรับปรุงดินที่ไม่แยกเป็นสัดส่วน สอดคล้องกับการศึกษาของจรัญญา เพี้ยชัย (2556)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่า มีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจำนวน 4 ตัว ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงบวก ได้แก่ การศึกษาระดับประถม (X_3) ($r = .136$, $p = .012$) การศึกษาระดับปริญญาตรี (X_7) ($r = .113$, $p = .036$) การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร (X_{12}) ($r = .126$, $p = .020$) ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ การศึกษาระดับมัธยมต้น (X_4) ($r = -.111$, $p = .041$) ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับหรือน้อยกว่า .05

ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนพบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) อายุของเกษตรกร (X_2) 2) การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร (X_{12}) 3) การศึกษาระดับประถม (X_3) และ 4) การศึกษาระดับปริญญาตรี (X_7) ซึ่งสามารถสร้างเป็นสมการพยากรณ์การตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 4.383 + .191X_3 - .014X_2 + .309X_7 + .217X_{12}$$

สมการในรูปมาตรฐาน

$$Z_y = .139 Z_{X_3} - .244 Z_{X_2} + .142 Z_{X_7} + .144 Z_{X_{12}}$$

โดย Y = ความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

X_3 = การศึกษาระดับประถม

X_2 = อายุของเกษตรกร

X_7 = การศึกษาระดับปริญญาตรี

X_{12} = การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร

โดยการศึกษาระดับประถม การเป็นสมาชิกของกลุ่มทางการเกษตร และการศึกษาระดับปริญญาตรี มีผลทางบวกต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ส่วนอายุของเกษตรกร มีผลทางลบต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี โดยทุกตัวแปรรวมอธิบายความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ได้ร้อยละ 33.8 โดยอายุของเกษตรกรมีอิทธิพลสูงที่สุดร้อยละ 4.0 ($R^2\text{change} = .040$) รองลงมาคือ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร ร้อยละ 2.0 ($R^2\text{change} = .020$) การศึกษาระดับประถม ร้อยละ 1.9 ($R^2\text{change} = .019$) และการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 1.9 ($R^2\text{change} = .019$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และได้สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y = 4.383 + .191X_3 - .014X_2 + .309X_7 + .217X_{12}$ และสมการพยากรณ์ในรูปมาตรฐาน $Z_y = .139 Z_{X_3} - .244 Z_{X_2} + .142 Z_{X_7} + .144 Z_{X_{12}}$ (ตาราง 2)

โดยการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น ได้ค่า Tolerance ของความตระหนัก ประกอบด้วย การศึกษาระดับประถม อายุของเกษตรกร การศึกษาระดับปริญญา และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร อยู่ระหว่าง .656-.964 ซึ่งไม่ต่ำกว่า .200 และค่า VIF ของตัวแปรทั้ง 4 มีค่าอยู่ระหว่าง 1.037-1.525 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กัน (Miles & Shevlin, 2001)

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ตัวแปร	R ² change	b	SEb	β	t	p-value
การศึกษาระดับประถม (X ₃)	.019	.191	.074	.139	2.570	.011
อายุของเกษตรกร (X ₂)	.040	-.014	.004	-.244	-3.780	.000
การศึกษาระดับปริญญา (X ₇)	.019	.309	.118	.142	2.626	.009
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร (X ₁₂)	.020	.217	.080	.144	2.715	.007
ค่าคงที่ (a) = 4.383, R = .313, R ² = .098						

การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในพื้นที่ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าตัวแปรที่มีผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) การศึกษาระดับประถม 2) อายุของเกษตรกร 3) การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร และ 4) การศึกษาระดับปริญญา อายุของเกษตรกรมีผลทางลบ สามารถอธิบายได้ว่าเมื่อเกษตรกรมีอายุเพิ่มมากขึ้น ความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจะน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อเกษตรกรมีอายุมากขึ้นความสนใจในการศึกษาหาความรู้ใหม่จะน้อยลง และเกษตรกรไม่อยากจะดั้นด้นที่ข้อมูลกิจกรรม เพราะไม่สะดวกที่จะเขียนบันทึก และรายละเอียดการจดบันทึกมีความซับซ้อน ยุ่งยาก ประกอบกับความรู้ของเกษตรกรด้านการทำบัญชีรายชื่อบันทึกข้อมูลปัจจัยการผลิตตามความสะดวกของผู้ปลูก อยู่ในระดับน้อย ซึ่งสังเกตได้จากเกษตรกรตอบแบบสอบถามในข้อนี้ผิดมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราวรรณ เลิศคุณลักษณ, ปัญญา หมั่นเก็บ และ อารัง เมฆโหรา (2555) ที่พบว่าเกษตรกรที่มีอายุมากจะมีโอกาสเข้าร่วมโครงการผลิตมะม่วงตามแนวทางการเกษตรที่ดีเหมาะสม ในพื้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา น้อยกว่าเกษตรกรที่มีอายุน้อย เนื่องจากอายุมีผลต่อการศึกษาหาความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรที่ดีที่เหมาะสม นอกจากนั้นจากงานวิจัยของ พรณทิศา กว้างเงิน และบุศรา ลิ้มนิรันดร์กุล (2560) ที่ศึกษาความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติของเกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิที่มีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ในจังหวัดมหาสารคาม พบว่าเกษตรกรที่มีอายุแตกต่างกัน จะมีการปฏิบัติตามคำแนะนำเพื่อการผลิตข้าวหอมมะลิมาตรฐาน GAP ที่แตกต่างกัน และเกษตรกรที่มีอายุไม่เกิน 55 ปี มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามคำแนะนำมากกว่าเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 65 ปี อย่างมีนัยสำคัญ

การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร ส่งผลต่อความตระหนักตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรวมกลุ่มทำกิจกรรมหรือกลุ่มสมาชิกทางการเกษตร เป็นโอกาสที่เกษตรกรได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแนวคิดแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรซึ่งกันและกัน ทำให้เกษตรกรได้รับความรู้และมีความตระหนักมากขึ้น สอดคล้องกับ รายงานวิจัยของพัชรินทร์ สุภาพันท์, พัชร อินธนู และก้องนเรนทร์ ใจคำปัน (2563) ที่วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของครัวเรือนเกษตรกรผู้ผลิตผักด้วยมาตรฐานการรับรองตามการผลิตทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมในเขตภาคเหนือตอนบน ที่พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อโอกาสการยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ได้แก่ การเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร การเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าเมื่อเกษตรกรเป็นสมาชิก

กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี จะมีโอกาสให้เกษตรกรเหล่านั้นยอมรับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ะดับมากในทิศทางที่เพิ่มขึ้น การส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ จะเป็นโอกาสให้เกษตรกรมีอำนาจการต่อรองราคา สร้างโอกาสการแข่งขันทางการตลาด (Al-Amin et al., 2020) และเกษตรกรที่รวมกลุ่มในรูปแบบของสหกรณ์ มีผลต่อความเต็มใจต่อการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากกว่าเกษตรกรที่ไม่มีการรวมกลุ่ม (Li et al, 2020)

ตัวแปรด้านการศึกษาทั้ง การศึกษาระดับประถมและการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่งผลต่อความตระหนักโดยเกษตรกรที่มีการศึกษาทั้งระดับประถมและระดับปริญญาตรี เป็นกลุ่มเกษตรกรที่สามารถอ่านออกเขียนได้ สามารถอ่านคำแนะนำหรือข้อปฏิบัติตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีได้ รวมทั้งการได้ความรู้จากการฝึกอบรมส่งผลให้เกษตรกรมีความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมากขึ้น

พีระยศ แซ่ซ่ง และจุฑามาศ คำสุนทร (2558) ได้สรุปความสำคัญของการเรียนรู้และการยอมรับการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในการผลิตข้าวว่า การผลิตข้าวเพื่อให้ได้มาตรฐานการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร เมื่อเกษตรกรเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติตามคำแนะนำในการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว เกษตรกรจะมีความรู้และเข้าใจจนสามารถผลิตข้าวได้ตามมาตรฐาน และมีโอกาสได้รับการรับรองมาตรฐานค่อนข้างสูง รวมถึงการรวมกลุ่มในการดำเนินการผลิต จะส่งเสริมให้เกษตรกรมีโอกาสได้รับการรับรองมาตรฐาน เนื่องจากกระบวนการกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และสามารถแก้ปัญหาระหว่างการดำเนินการผลิตอย่างมีส่วนร่วม ทำให้เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตข้าวได้ (ยุทธนา โพธิ์เกตุ, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และภรณี ต่างวิวัฒน์, 2559)

สรุปได้ว่า เกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีอยู่ในระดับสูง โดยเกษตรกรตระหนักถึงการใส่ใจการจัดเก็บวัตถุดิบทรายทางการเกษตรและสารเคมีชนิดต่าง ๆ ในสถานที่ที่เหมาะสม เป็นสัดส่วนมากที่สุด และมีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีจำนวน 4 ปัจจัย ได้แก่ การศึกษาระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับปริญญาตรี การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร และการศึกษาระดับมัธยมต้น ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่าตัวแปรที่มีผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีมี 4 ตัวแปร ตัวแปรที่มีผลเชิงลบ ได้แก่ อายุของเกษตรกร ตัวแปรที่มีผลเชิงบวก ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร การศึกษาระดับประถม และการศึกษาระดับปริญญาตรี ดังนั้นการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มทางการเกษตร จะช่วยให้เกษตรกร มีความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเพิ่มมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การสร้าง ความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางเลน อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ควรคำนึงถึงระดับการศึกษาทั้งประถมและปริญญาตรี การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร และอายุของเกษตรกร ในพื้นที่ การที่เกษตรกรมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เกษตรกรจะมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรมากขึ้น รวมถึงการรวมกลุ่มทางการเกษตรของเกษตรกร เป็นช่องทางที่เกษตรกรจะได้รับความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์การผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

ร่วมกันได้ แต่ในกลุ่มเกษตรกรที่มีอายุมาก จะไม่ค่อยยอมรับหรือเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ และไม่มีความเข้าใจการจดบันทึกกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้มีความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรน้อย

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับของความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี พบว่าเกษตรกรตระหนักถึงความใส่ใจการจัดเก็บวัตถุดิบตรงรายการเกษตรและสารเคมีชนิดต่าง ๆ ในสถานที่เหมาะสมเป็นสัดส่วนมากที่สุด ข้อที่เกษตรกรมีความตระหนักน้อยที่สุดคือ การให้ความสำคัญกับการแยกพื้นที่เก็บรักษาปุ๋ยและสารปรับปรุงดินไว้ในบริเวณที่ไม่เกิดการปนเปื้อนแปลงพืช ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมุ่งอบรมให้ความรู้เรื่องนี้ เพื่อเกษตรกรจะได้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามข้อกำหนดเกษตรที่ดีที่เหมาะสม

2. จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี มี 4 ปัจจัย ได้แก่ อายุของเกษตรกร การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร การศึกษาระดับประถม และการศึกษาระดับปริญญา โดยการเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร เป็นตัวแปรที่มีผลทางบวก และมีอิทธิพลต่อความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีรองจากอายุของเกษตรกรซึ่งมีผลทางลบ ดังนั้นเป็นปัจจัยที่ควรให้ความสำคัญ ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร หากเกษตรกรมีการรวมกลุ่มทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรจะเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นหากชุมชน ในระดับตำบล อำเภอ หรือจังหวัด ต้องการให้เกษตรกรในพื้นที่มีความตระหนักในการผลิตพืชตามแนวปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีให้มากขึ้น ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มทางการเกษตร

เอกสารอ้างอิง

- กมลมาลัย ทิพย์รัตน์, พวงรัตน์ เกษรแพทย์, อรวรรณ ดันต์เจริญรัตน์ และพัฒนา ชัชพงศ์. (2557). การเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติดิพนธ์ชาวเลอุรักลาโว้ยในจังหวัดภูเก็ต. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 25(2), 1-14.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). *รายงานผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพิ่มประสิทธิภาพเจ้าหน้าที่ที่ปรึกษาเกษตรกรเรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร.
- จรัญญา เพี้ยซ้าย. (2556). การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวหอมมะลิตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. ใน *การประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 10 วันที่ 6-7 ธันวาคม 2556* (หน้า 2965-2972). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- จักรพันธ์ พรหมเกียง. (2562). *ความรู้และการปฏิบัติตามแนวเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนอำเภอละโว้งพระเกียรติ จังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนบริหารการและส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- จิราวรรณ เลิศคุณลักษณ์, ปัญญา หมั่นเก็บ และธำรง เมฆโหรา. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการผลิตมะม่วงตามแนวทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารพระจอมเกล้า*, 30(3), 13-21.
- ชมพูนุช คำปัด, สุรพล เศรษฐบุตร, ภาณุพันธ์ ประภาติกุล และธนะชัย พันธุ์เกษมสุข. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน. *วารสารแก่นเกษตร*, 48(พิเศษ 1), 409-414.
- ดวงฤดี กิตติจารุฑล. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและความตระหนักด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงกรณีศึกษา: บริษัทนำเข้าส่งออกแห่งหนึ่ง. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- ไทยพีบีเอส. (2565). จาก GMP โอกาสและความหวังของชุมชน. สืบค้น 25 เมษายน 2567 จาก <https://thecitizen.plus/node/55153>.
- นฤมล กรสุพรรณ. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักต่อสุขภาพสิ่งแวดล้อมในการใช้สารเคมีทางการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรณทิพา สว่างนที. (2554). การศึกษาความตระหนักต่อการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และความปลอดภัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองน้ำขุ่น ที่เรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง ทักษะการใช้อินเทอร์เน็ต. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรณทิวา กว้างเงิน และบุศรา ลิ่มนรินทร์กุล. (2560). ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติของเกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิที่มีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารแก่นเกษตร*, 45(พิเศษ 1), 580-587.
- พัชรินทร์ สุภาพันธ์, พัชรีย์ อินธนู และก้องนเรนทร์ ใจคำปัน. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับมาตรฐานการรับรองตามการผลิตทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 38(3), 152-170.
- พีระยศ แข็งขัน และจุฑามาศ คำสุนทร. (2558). การเรียนรู้และยอมรับการใช้ GAP ในการผลิตข้าว. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 35(1), 133-140.
- ยุทธนา โพธิ์เกตุ, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และภรณ์ ต่างวิวัฒน์. (2559). การส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัยและได้มาตรฐานตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีแก่เกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารแก่นเกษตร*, 44(พิเศษ 1), 623-629.
- สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี (พ.ศ.2566-2570). สืบค้น 11 มกราคม 2566 จาก https://www1.suphanburi.go.th/files/com_strategic/2021-09_170f74733169edf.pdf.

- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. (2557). *มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9001-2556 การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชอาหาร*. สืบค้น 11 มกราคม 2566 จาก https://www.acfs.go.th/standard/download/GAP_food%20crop.pdf.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2566). การรับรองแหล่งผลิต GAP พืช. หอสมุดรัฐสภา. สืบค้น 25 เมษายน 2567 จาก <https://library.parliament.go.th/th/radioscript/rr2566-aug5>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางเลน. (2566). *ข้อมูลพื้นฐาน*. สืบค้น 11 มกราคม 2566 จาก https://www.banglenlocal.go.th/index.php?url=about&code=basic_data&cat=A.
- เอกลักษณ์ ธนเจริญพิศาล. (2555). ความตระหนักและการยอมรับการนำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO 14001) มาใช้ในองค์การภาครัฐ : ศึกษากรณีสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. *วารสารสมาคมวิจัย*, 17(1), 42-54.
- Al-Amin, A. Q., Muhammad. M. M., Md Sujahangir, K. S., Walter, L. F., & Brent, D. (2020). Analyzing the socioeconomic and motivational factors affecting the willingness to pay for climate change adaptation in Malaysia. *International Journal of Disaster Risk Reductio*, 50(101708). doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101708.
- Li, M., Wang, J., Zhao, P., Chen, K., & Wu, L. (2020). Factors affecting the willingness of agricultural green production from the perspective of farmers' perceptions. *Science of The Total Environment*. 738(140289). doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.140289.
- Miles, J., & Shevlin, M. (2001). *Applying regression and correlation: A guide for students and researchers*. London: Stage.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed). New York: Harper and Row.